

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 59190-05-19

ניתן ביום 07 נובמבר 2019

	1. אירנה שסטייב
	2. דניאל שסטייב
	3. נטליה שסטייב
המעוררים	-
המשיבות	1. מפזרי יעד תעשיות אלומיניום בע"מ
2. הפניקס פנסיה וגמל בע"מ

לפני: השופטת סיגל דוידוב-מוטולה, השופטת חני אופק גנדלר, השופט אילן סופר
נציגת ציבור (עובדים) גב' חיה שחר, נציג ציבור (מעסיקים) מר דורון קמפלר

בשם המערערים: עו"ד פיטר מלניק
בשם המשיבות: עו"ד טליה יונתן-דגן

חקיקה שאוזכרה:

[צו הרחבה משולב לפנסיה חובה 2011](#): סע' 4(א)2, 7, 8, 9

[חוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963](#): סע' 5, 14

פסק דין

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי תל אביב (סגנית הנשיאה רות צדיק; ק"ג 66583-07-18) שבמסגרתו נדחתה תביעת המערערים, יורשי המנוח דמיטרי שסטייב ז"ל (להלן - המנוח) לחייב את המשיבה 2 (להלן - הקרן) בתשלום פיצויי פיטורים בגין פטירת המנוח וכן הגדלת שיעור פנסיית השארים המשולמת להם.

2. המנוח, יליד שנת 1973, הועסק על ידי המשיבה 1 - חברת מפזרי יעד תעשיות אלומיניום בע"מ - החל משנת 2010, והיה מבוטח בקרן מכוח [צו ההרחבה](#)

[הכללי לפנסיית חובה](#) (להלן - **צו ההרחבה**). המנוח הלך לעולמו ביום 9.4.17. ביום 17.7.17 ניתן צו ירושה לפיו המערערים - אלמנתו וילדיו - הינם יורשיו. ביום 6.8.17 אושרה על ידי הקרן תביעת המערערים לפנסיית שארים. בהתאם, אלמנתו של המנוח מקבלת מדי חודש כ - 5,000 ₪ (60% מההכנסה הקובעת העומדת על כ - 8,400 ₪), וכל אחד משני הילדים מקבל סך של 1,680 ₪ (כ - 20% מההכנסה הקובעת), וזאת עד הגיעם לגיל 21.

המערערים הגישו תביעה לבית הדין האזורי לתשלום פיצויי פיטורים וכן הגדלת שיעור פנסיית השארים. בית הדין דחה את התובענה על יסוד הוראת סעיף 53 לתקנון הקרן מחודש 1/16 אשר הוגש לתיק בית הדין (להלן - **התקנון**), לפיו: "**א) נפטר המבוטח והשאיר אחריו אלמנה ו/או יתומים הזכאים לפנסיית שארים, על פי התקנון לא יהיו האלמנה ו/או היתומים זכאים לקבל את היתרה הצבורה של המבוטח או כל חלק או רכיב ממנה**". בית הדין הבהיר כי תקנון הקרן אינו סותר את העיקרון הקבוע [בסעיף 5 לחוק פיצויי פיטורים](#), התשכ"ג - 1963 (להלן - **חוק פיצויי פיטורים**) מאחר שבהתאם לתקנון בעת פטירת העמית יתרתו הצבורה אינה נשללת אלא מומרת לפנסיית שארים.

3. **המערערים** חזרו בפנינו על טענותיהם בדבר זכאותם לתשלום פיצויי פיטורים מכוח [חוק פיצויי פיטורים](#) וכן מכוח סעיף [4\(א\)2](#) לצו ההרחבה. לשיטתם סעיף 53 לתקנון הקרן מתיימר לגבור על [חוק פיצויי פיטורים](#) שהוא חוק קוגנטי, הגם שסעיף 53 כלל לא מאזכר את פיצויי הפיטורים ובתקנון אין סעיף הקובע כי המערערים אינם זכאים לפיצויים. פרשנות הקרן מובילה לתוצאה מפלה שלפיה דינו של אדם חי המקבל בפיטוריו את פיצוייו, שונה מדינו של אדם מת אשר פיצוייו יוצאים מגדרי הדין והופכים לחלק מהפנסיה.

4. לאחר בחינת טענות המערערים הנוגעות לתשלום פיצויי פיטורים, החלטנו לדחותן. בהתאם [לסעיף 5 לחוק פיצויי פיטורים](#) על המעסיק לשלם לשאריו של עובד שנפטר פיצויי פיטורים כאילו פיטר אותו. בהתאם [לסעיף 14](#) לחוק זה, תשלום לקרן פנסיה יבוא במקום פיצויי פיטורים בכפוף לאישור שר העבודה ובמידה שאישר. בהתאם לסעיפים [7 עד 9](#) לצו ההרחבה, תשלומי המעסיק לפי צו זה לפיצויי פיטורים באים במקום תשלום פיצויי פיטורים בהתאם [לסעיף](#)

14 לחוק הן בהתייחס לשיעור ההפקדה שהוא שיעור חובה (לגביו מבהיר הצו כי ההפקדה תבוא במקום פיצויי פיטורים "בגין השכר, הרכיבים, התקופות והשיעורים" לגביהם בוצעו ההפקדות), והן בגין השלמת פיצויי פיטורים עד 8.33%, והכל בהתאם להוראות הצו. מכאן כי ככלל, המעסיק יוצא ידי חובתו מכוח **חוק פיצויי פיטורים** בכך שהוא מפקיד לקרן כדון, ובמקרה זה בוצעה לפי הנתונים שבתיק גם הפקדה של השלמת פיצויי הפיטורים (כהגדרתם בצו ההרחבה) עד 8.33%. להסרת ספק ולשם הזהירות בלבד נבהיר כי המערערים כלל לא העלו בהליך זה טענות הנוגעות למחויבויות המעסיק, וממילא אין בפסק הדין משום מעשה בית דין בהקשרים שלא נדונו.

5. זכויות העמיתים בקרן קבועות בתקנון, ביניהן כיסוי ביטוחי למקרה של פטירה. כיסוי זה כולל תשלום פנסיית שאירים לשאירי מבוטח פעיל שנפטר. סעיף 53 לתקנון הקרן, שעניינו כעולה מכותרת השוליים "החזרת כספים במקרה פטירה", קובע כי השאירים אינם זכאים ליתרה הצבורה של המבוטח אלא לפנסיה. נציין כי הגדרה של יתרה צבורה בהתאם לסעיף 1 לתקנון הינה "דמי הגמולים ששולמו לקרן בעד המבוטח..." ואילו הגדרת דמי גמולים הינה "תשלום חודשי ששולם לקרן בשל מבוטח עד ל 20.5% מפעמיים השכר הממוצע במשק...". שיעור דמי הגמולים כולל אם כך גם את ההפקדות המבוצעות ברכיב פיצויי הפיטורים בשיעור 8.33% מהשכר.

בהקשר זה כבר נקבע כי "זכויות העובד המבוטח בקרן פנסיה מקיפה נגזרות מסך כל ההפקדות ("דמי הגמולים" כהגדרתם בעבר) לקרן, לרבות ההפקדות המנוכות משכר העובד והפקדות המעסיק המיועדות למרכיב הפיצויים, בניגוד לטענת המעסיקה על הפקדות לפנסיה והפקדות לפיצויים אשר לכל אחת מהן יעוד נפרד" (בר"ע (ארצי) 53034-02-19 אלי בן חיים חברת עורכי דין - אנדראה ויואנה מלמוד (27.8.19), בסעיף 19), ואף הודגש כי ההפרדה רלוונטית רק לצרכי מס, ולצורך ההתחשבות על פיצויי פיטורים בנסיבות בהן לא הוחל הפטור מתשלום פיצויי פיטורים לפי **סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים**.

6. במקרה שלפנינו הופקדו לקרן בגין תגמולים ופיצויי פיטורים בהתאם לשיעורים הקבועים בצו ההרחבה (ולפחות לא נטען אחרת) - בתחילה בשיעור של 15% ובהמשך בשיעור של 20.33% והשכר הקובע היה 8,400 ש"ח. מכאן שכל ההפקדות שבוצעו ובכלל זה ההפקדות לפיצויי פיטורים הינן בגדר דמי

גמולים, ואלה אינם ניתנים להחזרה לשאירי מבוטח לאחר פטירתו בהתאם לסעיף 53 לתקנון (למעט במקרים המפורטים בסעיף 53 עצמו ואינם רלוונטיים לענייננו, דוגמת מצב בו פנסיית השאירים אינה עולה על פנסיית המינימום). למעשה דמי הגמולים הכוללים את ההפקדות לפיצויי פיטורים מומרים לזכות תקנונית חדשה שמתממשת רק בקרות אירוע ביטוחי של פטירת המבוטח, והיא הזכות לקבלת פנסיית שאירים. גם אם עלות הכיסוי הביטוחי לשאירים מנוכה מבחינה חשבונאית מרכיב התגמולים (סעיף 22(ד) לתקנון הקרן), ברי ממכלול הוראות התקנון לרבות סעיף 53 לו כי הזכות לפנסיית שאירים - שמיותר לציין שבמקרה שלפנינו עולה משמעותית מבחינה כלכלית על יתרת הכספים הצבורה - מחליפה את האפשרות לקבל את יתרת הכספים הצבורה או כל חלק או רכיב ממנה, לרבות רכיב פיצויי הפיטורים.

7. אף בחוזר הממונה על אגף שוק ההון במשרד האוצר מספר 2004/9, אשר כותרתו "הוראות לניהול קרן פנסיה חדשה" (להלן: החוזר) נקבעו בין היתר עקרונות הפנסיה לרבות הכיסוי הביטוחי לסיכוני מוות וכך נאמר "הכיסוי הביטוחי לסיכוני מוות יכלול תשלום פנסיית שאירים לשאירי מבוטח פעיל שנפטר... בשיעור מהמשכורת הקובעת בהתאם לגיל ההצטרפות של המבוטח ולמסלול הביטוח אותו בחר ובל מקרה הערך הנוכחי של סך תשלומי פנסיית השאירים לא יפחת מהיתרה הצבורה של המבוטח במועד פטירתו". בהתאם לכך הוראת סעיף 35(ג) לתקנון קובעת הסדר מיוחד למקרה בו עלתה יתרת הזכאות הצבורה המעודכנת על הערך המהוון של פנסיות השאירים. במקרה שלפנינו לא נטען דבר בעניין זה, ודי בכך שנציין כי לשאירי מבוטח קיימת תרופה מקום שבו היתרה הצבורה עולה על השיעור המהוון של הגמלאות.

8. משמעות מכלול ההוראות היא כי לשאירי מבוטח שנפטר אין זכאות למשיכת הכספים שהופקדו ברכיב הפיצויים, שכן היתרה הצבורה בכללותה מאבדת את אופייה המקורי עם קרות האירוע הביטוחי ובמקומה קמה כאמור הזכות לפנסיית שאירים בהתאם להוראות התקנון. הדבר תואם גם את תכליתה של קרן פנסיה, ל"תשלום קצבאות באירועים מזכים של יציאה ממעגל העבודה מטעמי גיל, פטירה או נכות, ולא תשלום של סכומים חד פעמיים" (ע"ע [\(ארצי\) 18472-10-16 אירית פרנבך - מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ \(26.8.19\)](#)), והיא בוודאי לא אחראית - גם לא מכוח [חוק פיצויי פיטורים](#) שהודגש על ידי המערערים - לתשלום פיצויי פיטורים. הנסיבות

היחידות של תשלום הצבירה ברכיב פיצויי הפיטורים הן לפיכך בעת משיכת כספים במצב בו לא קיימת זכות פנסיונית, וכל זאת בהתאם להוראות התקנון התואמות כאמור את התכלית. על כן דין הערעור בפרק זה להידחות.

9. המערערים הוסיפו וטענו כי הקרן קבעה את שיעור פנסיית השאירים המשולמת להם על בסיס נוסחה שגויה, שאף עולה כדי הטעיית המבוטחים. לטענתם קיימת לילדיו של המנוח - הן מכוח תקנון הקרן והן לאור המצגים שהוצגו לו בעת הצטרפותו לקרן - זכאות לקבלת פנסיה בשיעור 30% מההכנסה הקובעת ולא 20% מההכנסה הקובעת כפי המשולם להם בפועל. טענתם נדחתה על ידי בית הדין האזורי, בהתבסס על הוראת סעיף 39 לתקנון הקרן שתפורט להלן.

10. בטענותיהם בפנינו חזרו המערערים על טענותיהם בהקשר זה והדגישו כי הנוסחה הקיימת מובילה לכך שלמעשה אין כל אפשרות להגיע לשיעור של 120% מפנסיית השאירים כקבוע בתקנון, ובכך הטעיה. עוד ציינו המערערים כי על פי פסק הדין לא הופרכו נתוני הקרן, אלא שנתונים אלה מעולם לא הוצגו במלואם למערערים במסגרת התביעה לחשבונות מלאים ואין כל הסבר הכיזד 30% לכל יתום מפנסיית השאירים הכוללת בתקנון היו ל-20% מההכנסה הקובעת.

אשר לדעתנו, סעיף 35 לתקנון הקרן קובע:

”35. חישוב הפנסיה לשאירי מבוטח פעיל

(א) הפנסיה לשאירי מבוטח פעיל תחושב על ידי הכפלת ההכנסה הקובעת לנכות ושאירים בשיעור הכיסוי הביטוחי בכפוף לסעיפים 18(ג), 24, 24א ו- 24ב (להלן-פנסיית שאירים כוללת).”

(ב) אלמנת המבוטח תהיה זכאית לפנסיה בשיעור 60% וכל יתום יהיה זכאי לפנסיה בשיעור 30% מפנסיית השאירים הכוללת... כל האמור בסעיף משנה זה, כפוף לתקרה בסעיף 39.

”...

סעיף 39 לתקנון הקרן קובע כדלקמן:

”תקרת פנסיה לשאירי מבוטח פעיל

שיעור הפנסיה הכולל, המשולם לכל שאירי המבוטח לא יעלה על 120% מפנסיית השאירים הכוללת או על 100% מההכנסה הקובעת

לנכות ושאיירים, הנמוך מביניהם. במקרה של חריגה מהתקרה האלמנה תקבל את חלקה והיתרה תחולק בין היתומים בחלקים שווים, ובהיעדר יתומים בין ההורים בחלקים שווים."

11. במקרה שלפנינו שיעור הכיסוי הביטוחי של המנוח לפנסיית שאירים היה 100%. על כן, גם אם התקנון קובע כי אלמנת מבוטח זכאית לפנסיה בשיעור 60% וכל יתום זכאי לפנסיה בשיעור 30%, הרי שהוראת סעיף 35(ב) סיפא לתקנון קובעת במפורש כי סכום קצבת השאירים הכוללת לא יעלה על התקרה הקבועה בסעיף 39 לתקנון. דהיינו, 120% מפנסיית השאירים הכוללת או 100% מההכנסה הקובעת, לפי הנמוך. משסעיף 39 קובע במפורש את הכלל של "הנמוך מביניהם", בנסיבות המקרה שלפנינו המערערים זכאים לכל היותר לפנסיה בשיעור 100% מההכנסה הקובעת (ונציין מעבר לצורך כי זו הייתה השתכרותו של המנוח, וממילא אין סבירות כי שאיריו יקבלו פנסיה העולה על כך; לא בכדי קובע החוזר, כהגדרתו לעיל, בנספח 1 לו, כי היקף הכיסוי הביטוחי המירבי לסיכוני מוות לא יעלה על 100% מהמשכורת הקובעת). הקרן אף ביצעה את הקטנת הזכאות בהתאם להוראות התקנון, כך שחלקה של האלמנה (שאמורה לקבל את הפנסיה לכל חייה) לא נפגע, וההפחתה בוצעה באופן יחסי בחלקיהם של הילדים, והכול בהתאם להוראות הסיפא לסעיף 39.

12. נציין כי כל אחת מהחלופות המנויות בסעיף 39 מתייחסת לבסיס הכנסה שונה ולכן עשוי להיות פער ביניהן. כך במקום שבו שיעור הכיסוי הביטוחי נמוך מ-100%, יכול ששיעור הפנסיה הכולל לכלל שאירי המבוטח יהיה 120% מפנסיית השאירים הכוללת אך לא יגיע למלוא השכר המבוטח, ודוגמאות לכך פורטו בסיכומי הקרן. המערערים מתעלמים מכך שהאחוז הגבוה יותר - 120% - מתייחס לבסיס הכנסה שונה הלוקח בחשבון את שיעור הכיסוי הביטוחי. בין כך ובין כך, סעיף 39 קובע כי תיבחר החלופה הנמוכה מבין השתיים ובענייננו חלופה זו היא 100% מההכנסה הקובעת לנכות ושאיירים. על כן גם דינו של חלק זה של הערעור להידחות.

13. **סוף דבר** - לאור כל האמור לעיל, הערעור בשתי הסוגיות שהוצבו לפתחו של בית הדין נדחה. רשמנו לפנינו את הסכמת ב"כ הקרן כמפורט בפרוטוקול

הדיון, להעביר לידי ב"כ המערערים את המסמכים שהתבקשו על ידו.
בנסיבות המקרה לא ייעשה צו להוצאות.

ניתן היום, ט' חשוון תש"פ (07 נובמבר 2019), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

אילן סופר,
שופט

חני אופק גנדלר,
שופטת

סיגל דוידוב-מוטולה,
שופטת, אב"ד

גברת חיה שחר,
נציגת ציבור (עובדים)

מר דורון קמפלר,
נציג ציבור (מעסיקים)

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

סיגל דוידוב-מוטולה 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה